

Förstagångsföräldrars upplevelse av sin parrelation

Titel: Experienced quality of the intimate relationship in first-time parents - Qualitative and quantitative studies, Doktorsavhandling vid Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap, Göteborg, Sverige, 2004, ISBN 91-7997-072-9, ISSN 0283-1961 Avhandlingen kan beställas från reception@nhv.se. En populärversion av avhandlingen på svenska är under utarbetande. tone.ahlborg@tele2.se

Introduktion: I samband med föräldraskap utsätts parrelationen vanligen för påfrestningar. Detta finns beskrivet i ett antal, huvudsakligen amerikanska, studier och kan få till följd att äktenskapliga tillfredsställelsen minskar (bl.a. Cowan & Cowan, 1999; Wadsby, 2001). Kurdek (1999) beskrev att alla studerade relationer förändrades över en tioårsperiod, men att relationer där paret blivit föräldrar hade en kraftigare nedgång i äktenskaplig tillfredsställelse än par utan barn, och särskilt mellan första och andra året som föräldrar. På gruppnivå minskar tillfredsställelsen med parrelationen, men för enstaka par kan den öka, särskilt bland dem med stor intimitet och gemenskap t ex en månad efter barnets födelse, för att oftast sedan sakta minska under en treårsperiod (O'Brien & Peyton, 2002). Årligen genomförs drygt 50.000 skilsmässor/separationer i Sverige. Ca 52.000 barn berörs årligen av att deras föräldrar separerar. Den vanligaste perioden är då barnet/n är 1-5 år gamla, med en topp vid 1 ½ år (SCB, 2003). Det behövs mer kunskap om hur svenska föräldrar upplever sin parrelation. Det övergripande syftet med detta avhandlingsarbete var därför att beskriva och analysera hur nyblivna svenska föräldrar upplever sin parrelation, som en indikator på välbefinnande i syfte att underlätta främjandet av hälsa i nya familjer.

Använda *metoder* kompletterar varandra och är av både kvalitativ och kvantitativ art: *Studie I och II:* kvalitativa intervjuer analyserade med deskriptiv fenomenologi när första barnet var 6 och 18 månader (Studie I) respektive 9 månader (Studie II), tillsammans ca 40 intervjuer. *Studie III:* en enkätundersökning bland 820 föräldrar, varav 94 %, 768 utgjorde par, sex månader efter första barnets födelse. En modifierad form av Dyadic Adjustment Scale, DAS, (Spanier 1976), kompletterad med frågor om kommunikation, sensualitet och sexualitet användes, deskriptiv statistik med icke-parametriska dataanalysmetoder. *Studie IV:* utveckling och psykometrisk utvärdering av det modifierade instrumentet Dyadic Adjustment Scale, DAS, med faktoranalys och test av erhållen faktorstruktur med Multitrait Analysis Programme, MAP (Hays & Hayashi, 1990; Ware et al.,1997). *Studie V:* en kvalitativ innehållsanalys av svar på öppna frågor ställda tillsammans

med den modifierade enkäten. Frågorna handlade om dels vad föräldrarna tror påverkar deras parrelation och situation och dels eventuella försök att påverka situationen.

Avhandlingens huvudsakliga resultat är att de flesta förstagångsföräldrarna var nöjda med sin parrelation i stort, men missnöjda med sitt sexuella samliv. En syntes av *Studie I och II* visade på en spänning mellan 'barnet i fokus' å ena sidan och den 'sexuella lusten' å andra sidan. Spänningen upplevdes som en konflikt vid bristande kommunikation inom paret, men när de kommunicerade bra och bekräftade varandra känslomässigt och sensuellt upplevde de att parrelationen var av god kvalitet. De kände då en balans mellan föräldra- och partnerroll och upplevde välbefinnande, oavsett om de var sexuellt aktiva eller ej. Detta resultat stöddes av enkätstudien, *Studie III*, där paret var nöjda med parrelationen i stort men missnöjda med det sexuella samlivet, särskilt fäderna. På gruppnivå stödde data emellertid inte en generell komensation med sensualitet när sexuella aktiviteten var låg, (vilket kunde vara ett sätt att uppleva välbefinnande i parrelationen på individnivå enligt Studie I och II). Kommunikationen inom paret samvarierade med övriga dimensioner i det modifierade DAS. I *Studie IV* erhöles en faktorstruktur med god validitet. Det nya instrumentet som kommer att kallas Quality of Dyadic Relationship, QDR, består av 35 variabler och efter ytterligare validering på nya studiegrupper, kommer det att kunna användas vid bedömning av kvaliteten på olika intima parrelationer t ex i samband med interventioner. *Studie V* visar föräldrarnas egna resurser och faktorer som bidrar till upplevd kvalitet och välbefinnande i parrelationen. Dessa beskrivs i en modell som kan utgöra basen för hälsofrämjande arbete i nya familjer. De är 'mödrarnas och fädernas anpassning till föräldrarollen', 'ömsesidig intimitet', 'kommunikation och bekräftelse' liksom att 'hantera yttre omständigheter'. Hälsofrämjande arbete bland nya familjer innebär att stärka de nyblivna föräldrarnas resurser genom att framhålla god kommunikation, ömsesidig bekräftelse och intimitet och sålunda underlätta anpassningen till föräldraskapet och hanteringen av yttre omständigheter.

Avhandlingen har ett huvudsakligen inter-relationellt perspektiv, men *fortsatt forskning* inkluderar en planerad uppföljande studie bland de 820 förstagångsföräldrarna fyra år senare, i syfte att erhålla en bild av föräldrarnas upplevelse av kvaliteten på parrelationen med småbarn i sitt sociala sammanhang. Utfallet när barnet är 4 ½ år kommer att förklaras i en regressionsmodell där både inre resurser och de externa prediktorerna såsom socialt stöd, upplevelse av hushållsarbete och psykisk påfrestning kommer att ingå. Sammantaget möjliggör analysen prediktion av småbarnsföräldrars välbefinnande i parrelationen och visar på vad som kännetecknar de par som mår dåligt respektive bra, samt förändringar över tiden. Detta

kan leda till mer kunskap för att utveckla stödjande åtgärder för att hjälpa småbarnsföräldrar till ökat välbefinnande.

Nyckelord: Intimitet, förstagångsföräldrar, parrelation, äktenskaplig kvalitet, äktenskaplig tillfredsställelse, sexualitet, kommunikation, Dyadic Adjustment Scale, deskriptiv fenomenologi, kvalitativ innehållsanalys.

Referenser:

- Cowan C.P. & Cowan P.A. (1999) When partners become parents, the big life change for couples. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hays R.D. & Hayashi T. (1990) Beyond internal consistency: rationale and users' guide for Multitrait Analysis program on the microcomputer. Behavior Research Methods: Instruments and Computers, 22, 167-175.
- Kurdek L.A. (1999) The nature and predictors of the trajectory of change in marital quality for husbands and wives over the first 10 years of marriage. Developmental Psychology, 35, 1283-1296.
- O'Brien M. & Peyton V. (2002) Parenting attitudes and marital intimacy. A longitudinal analysis. Journal of Family Psychology, 16, 118-127.
- Statistics Sweden. (2003) Barn och deras familjer 2001 (Children and their families 2001). Stockholm: Demographic reports.
- Spanier G.B. (1976). Measuring Dyadic Adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. Journal of Marriage and the Family, 48, 15-27.
- Wadsby G. & Sydsjö G. (2001) Från graviditet till föräldraskap (From pregnancy to parenthood). Nordisk Psykologi, 53, 275-288.
- Ware J.E., Harris W.J., Gandek B., Rogers B.W. & Reese P.R. (1997). MAP-R for Windows: Multitrait/Multi-item analysis program – revised user's guide. Health Assessment Lab, Boston.

Tone Ablborg,

barnmorska, sexualrådgivare och doktor i folkhälsovetenskap